

Toruń, 30.05.2023 r.

Prof. dr hab. Aldona Glińska-Neweś

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Karoliny Osterczuk
pt. The institutionalization of social innovation
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Beaty Glinki
oraz promotorki pomocniczej dr Marzeny Starnawskiej
na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego**

1. Informacje formalne

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Karoliny Osterczuk została mi powierzona uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 26.04.2023, o czym zostałam poinformowana pismem Przewodniczącego Rady, prof. dr hab. Grzegorza Karasiewicza, z dnia 27.04.2023 r.

Podstawą oceny rozprawy jest art. 13 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z 14 marca 2003 r. poz. 65 z późniejszymi zmianami oraz Rozporządzenie MNiSW z 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, habilitacyjnym oraz postępowania o nadanie tytułu profesora, w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z 3 lipca 2018 – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.), które stanowią, że rozprawa doktorska: „*powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej*”.

Maszynopis pracy obejmuje 201 stron, w tym: 7 stron wstępu, cztery rozdziały liczące odpowiednio 58, 19, 69 i 17 stron, 7 stron zakończenia, spisy literatury, rysunków i tabel.

Struktura rozprawy jest poprawna i zgodna ze współczesnymi standardami w zakresie prezentacji prac naukowo-badawczych. Praca obejmuje kolejno opis stanu wiedzy w zakresie przedmiotowym pracy, metodykę przeprowadzonych badań empirycznych, prezentację wyników badań oraz ich dyskusję. Praca powstała w oparciu o prawidłowo dobraną literaturę polską i zagraniczną, odzwierciedlającą aktualny stan wiedzy w przedmiocie rozprawy i odpowiadającą standardom w zakresie selekcji i wykorzystania źródeł. Od strony redakcyjnej rozprawa przygotowana jest poprawnie.

2. Ocena podjętego problemu badawczego, celów i pytań badawczych

Tematyka podjęta w recenzowanej rozprawie bez wątpienia mieści się w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości. Sformułowany przez Doktorantkę problem badawczy dotyczy innowacji społecznych, a w szczególności procesów organizacyjnych, które poprzez zmianę norm, przekonań i zachowań głównych aktorów wspierają dążenia do przeprowadzenia realnej zmiany społecznej przez organizacje tworzące innowacje społeczne. Temat ten uważam za bardzo ważny. Chociaż Doktorantka omawia go w stosunkowo szerokim kontekście, szczególnie istotna jest rola, jaką innowacje społeczne odgrywają w procesach związanych z dążeniem do realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Podzielam zdanie Autorki wyrażone na s. 84, że nauki społeczne powinny przyczyniać się do budowania równości i sprawiedliwości społecznej, a w naukach o zarządzaniu i jakości więcej uwagi powinno poświęcać się organizacjom realizującym cele społeczne, z czego wynikać mogą istotne implikacje dla organizacji for-profit.

Wyjaśniając podjęty przez siebie problem badawczy Autorka wskazuje, że celem było określenie mechanizmów organizacyjnych, za pomocą których podmioty tworzące innowacje społeczne kształtują wpływ społeczny swoich organizacji (s. 77-78). Cel ten wyraża główne pytanie badawcze postawione przez Autorkę, które brzmi: Czy agenci innowacji społecznych kształtują wpływ swoich organizacji i przekształcają rzeczywistość, a jeśli tak, to w jaki sposób? (s. 12 i 81). O ile w pełni zgadzam się, że w pracy tej zidentyfikowano mechanizmy organizacyjne towarzyszące realizacji celów społecznych (m.in., jak pisze Doktorantka, problem badawczy dotyczył roli inicjatyw oddolnych w procesach transformacji i wywierania wpływu społecznego), to faktyczny wpływ i transformacja rzeczywistości nie była (i nie mogła być) zidentyfikowana.

Cel główny pracy został zoperacjonalizowany w postaci aż 11 celów poznawczych i 6 celów aplikacyjnych. Nie będę ich w tym miejscu przytaczać. Odwołując się do tego, co

napisałam wyżej, sędzę, że ograniczenie tej listy jedynie do aspektów dotyczących perspektywy mikro (np. procesy uczenia się, rola współpracy, interakcje i relacje międzyludzkie), uczyniłoby tę pracę bardziej przejrzystą. Nadmiarowość nie jest istotnym błędem w tym przypadku, jednak w moim odczuciu cele dotyczące mechanizmów makro i ich presji na aktorów organizacyjnych kreujących innowacje społeczne nie zostały zaadresowane w stopniu porównywalnym z mechanizmami w skali mikro. Podobną uwagę należy sformułować w odniesieniu do pytań badawczych operacjonalizujących główne pytanie zadane w pracy. Zrealizowany projekt badawczy odpowiada przede wszystkim na pytania dotyczące mikrofundamentów analizowanych zjawisk.

O ile nie mam wątpliwości co do istotności podjętego tematu badawczego, to jakość pracy naukowej powinna wyrażać się w rzetelnym jej uzasadnieniu, przede wszystkim w oparciu o istniejący stan wiedzy i zidentyfikowane luki badawcze. Innymi słowy, w dysertacji tej zabrakło pokazania ściślejszego związku sformułowanych celów oraz postawionych pytań badawczych z przeprowadzonym przeglądem literatury. We Wstępie Doktorantka stwierdza, że dostrzegła potrzebę pogłębienia zrozumienia funkcjonowania organizacji generujących innowacje społeczne i dążących do realizacji celów społecznych, które można określić mianem pozytywnego wpływu społecznego lub przekształcaniem rzeczywistości (s. 12). Nie jest to satysfakcjonujące uzasadnienie w przypadku pracy naukowej; nasuwa się pytanie, gdzie owa potrzeba została dostrzeżona. Wrażenie braku wystarczającego osadzenia problemu badawczego w lukach badawczych, zidentyfikowanych w literaturze, potęguje oszczędne stosowanie odniesień do literatury we Wstępie.

Jednocześnie na pozytywną ocenę zasługują starania Autorki w zakresie wskazania perspektyw teoretycznych, w których osadzona jest ta praca. W tym zakresie podkreślana jest teoria zmiany i teoria instytucjonalna (s. 12), ale nie brakuje odniesień do teorii wyjaśniających zachowania indywidualne, jak chociażby Self Determination Theory (SDT) (s. 32). Jest to istotne w kontekście przedstawionej wyżej opinii, że praca ta, a zwłaszcza przeprowadzone badanie, odnosi się głównie do mikrofundamentów zmiany i innowacji społecznej.

Wskazaniu perspektywy teoretycznej prowadzonych rozważań towarzyszy określenie przez Doktorantkę wkładu Jej pracy w rozwój wiedzy w dyscyplinie nauk o zarządzaniu. Stwierdza Ona, że wkład ten wyraża się w pogłębieniu wiedzy o procesie kształtowania wpływu społecznego poprzez praktykę organizacyjną, ze szczególnym uwzględnieniem mechanizmów kształtowania norm i przekonań na poziomie społeczności lokalnych, w tym zbiorowego doświadczenia, negocjowania norm i zasad w ramach inicjatyw innowacji

społecznych, a także współpracy w realizacji celów społecznych. Zgadzam się z tym, że praca ta wnosi pewien wkład w rozumienie funkcjonowania organizacji tworzących innowacje społeczne. Jednocześnie uważam, że niektóre sformułowania użyte w tym kontekście przez Doktorantkę są przesadne (wspomniane wcześniej odniesienia do rzeczywistego wpływu społecznego) lub niejasne (np. na s. 182, Doktorantka stwierdza, „I identified a research gap concerning direct institutional pressure exaggeration through the sphere of experience.”).

Reasumując tę część recenzji chcę podkreślić, że niezależnie od wyżej zamieszczonych uwag, problem badawczy podjęty przez mgr Karolinę Osterczuk oceniam jako bardzo ważny i aktualny, a podjęte przez Nią badania – jako posiadające potencjał wniesienia wkładu w rozwój nauk o zarządzaniu.

3. Ocena warsztatu naukowego i rezultatów pracy

Doktorantka przeprowadziła w prawidłowy sposób przegląd stanu badań w podjętej przez siebie tematyce, tym samym wykazując się posiadaniem odpowiedniego poziomu wiedzy teoretycznej. Oprócz opisanego wcześniej, generalnie trafnego, osadzenia pracy w adekwatnych nurtach teoretycznych, Autorka dobrze poradziła sobie z wieloznacznością pojęcia innowacji społecznej, przeprowadzając m.in. udaną dyskusję naukową opartą na kluczowych definicjach prezentowanych w literaturze naukowej. Autorka proponuje także swoją własną definicję innowacji społecznych, co zasługuje na pewno na pochwałę, chociaż chciałabym w tym przypadku zobaczyć silniejsze uzasadnienie jej sformułowania; mogłyby do tego posłużyć wyniki badań własnych, a zatem właściwszym miejscem dla tej definicji byłaby dyskusja zaprezentowana po rezultatach badań empirycznych.

W warstwie empirycznej pracy zrealizowane zostały badania etnograficzne, w których Doktorantka wykorzystywała wywiady indywidualne, obserwacje i analizę dokumentów, co pozwoliło stworzyć opisy przypadków.

Badania zostały zrealizowane w trzech wybranych inicjatywach: Osiedle Otwarty Jazdów, Miejsce Akcji Paca 40, Kooperatywa Spożywcza Dobrze. Pozyskiwane przez Doktorantkę dane dotyczyły m.in. sposobów wyznaczania i osiągania celów organizacyjnych, procesów decyzyjnych, wartości i przekonań deklarowanych przez aktorów, a także relacji tworzonych przez członków społeczności. Dobór organizacji do badania, chociaż nie wydaje się być niesłusznym, został oparty na arbitralnym osądzie Autorki (chyba, że po prostu nie wskazane zostało źródło informacji, wskazujących przykładowo, że analizowane przypadki

stanowiły oddolne inicjatywy o celu społecznym lub że cieszą się uznaniem lokalnych społeczności i władz lokalnych).

Doktorantka zrealizowała 27 wywiadów indywidualnych, jak sama wskazuje – z aktorami pełniącymi różne role w omawianych organizacjach. Szkoda, że role te nie zostały jednoznacznie nazwane i przedstawione – powinny znaleźć się choćby w tabeli 4 (s. 90). Materiał pozyskany z wywiadów uzupełniały obserwacje zarejestrowane w postaci notatek i dokumentacji fotograficznej; Autorka dokonała także przeglądu dokumentacji i treści prezentowanych online. Oznacza to, że w pracy zastosowano triangulację metod i źródeł danych, co zasługuje na pozytywną ocenę. Proces pracy z pozyskanymi danymi został dobrze opisany (m.in. graficznie przedstawiono drzewa kodów, co ułatwia nawigację po bogatym materiale empirycznym), pokazując umiejętność Doktorantki w zakresie realizacji i analizy badań naukowych. Jednocześnie w prezentacji danych w rozdziale 4 dominują cytaty z wypowiedzi rozmówców; co do danych i informacji pozyskanych za pomocą pozostałych metod – jedynie można się domyślać ich wykorzystania we wspomnianej prezentacji.

Rezultaty badań posłużyły określeniu mechanizmów, za sprawą których aktorzy organizacyjni tworzą innowacje społeczne w celu wywierania pozytywnego wpływu społecznego. Struktura prezentacji materiału empirycznego została podporządkowana głównym problemom (mechanizmom) zidentyfikowanym w procesie analizy. Wkład tych ustaleń w rozwój wiedzy został przeze mnie opisany wcześniej.

4. Konkluzja

Uwzględniając wszystkie powyższe uwagi, opinie i oceny stwierdzam, że rozprawa mgr Karoliny Osterczuk spełnia wymogi stawiane pracy doktorskiej w art. 13 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z 14 marca 2003 r., tzn. rozprawa przedstawia oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a także prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie oraz Jej umiejętność prowadzenia pracy naukowej.

W związku z powyższym stawiam wniosek o dopuszczenie mgr Karoliny Osterczuk do obrony.

A. Blumke - Neues